SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 332/08-28

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Rudolfa Tkáčika a zo sudcov Jána Auxta a Ľubomíra Dobríka prerokoval na neverejnom zasadnutí 13. októbra 2009 sťažnosť JUDr. T. Š., K., zastúpeného advokátkou JUDr. K. H., K., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Sžo 30/2007 z 15. apríla 2008 a takto

r o z h o d o l :

Základné právo JUDr. T. Š. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Sžo 30/2007 z 15. apríla 2008 p o r u š e n é n e b o l i .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) prijal uznesením č. k. III. ÚS 332/08-7 zo 14. októbra 2008 podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť JUDr. T. Š. (ďalej len „sťažovateľ“) vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Sžo 30/2007 z 15. apríla 2008.

Sťažovateľ podaním z 10. januára 2005 požiadal ústavný súd o priznanie príplatku za výkon funkcie sudcu ústavného súdu (ďalej len „príplatok za výkon funkcie sudcu“) v zmysle § 16a zákona o ústavnom súde v znení zákona č. 586/2004 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 586/2004 Z. z.“).

Rozhodnutím sp. zn. Spr 32/05 zo 7. februára 2005 ústavný súd prostredníctvom osobného úradu Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky priznal sťažovateľovi príplatok za výkon funkcie sudcu od 1. januára 2005, t. j. odo dňa nadobudnutia účinnosti zákona č. 586/2004 Z. z., ktorým bolo znenie zákona o ústavnom súde doplnené o ustanovenie § 16a.

Sťažovateľ podal proti tomuto rozhodnutiu rozklad, v ktorom namietal, že podľa § 16a ods. 9 zákona o ústavnom súde má právo na príplatok za výkon funkcie sudcu aj za obdobie pred 1. januárom 2005, a to od okamihu splnenia podmienok podľa § 16a ods. 1 zákona o ústavnom súde. Predseda ústavného súdu rozhodnutím sp. zn. Spr 32/05

z 23. septembra 2005 sťažovateľom podaný rozklad zamietol a prvostupňové rozhodnutie sp. zn. Spr 32/05 zo 7. februára 2005 potvrdil.

Sťažovateľ podal 17. októbra 2005 najvyššiemu súdu žalobu o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia predsedu ústavného súdu sp. zn. Spr 32/05 z 23. septembra 2005. Najvyšší súd uznesením č. k. 2 Sž 87/05-7 z 22. novembra 2005 vyslovil, že nie je na prejednanie veci vecne príslušný a postúpil vec na prejednanie Krajskému súdu v Košiciach (ďalej aj „krajský súd“), ktorý rozsudkom č. k. 5 S 2/2006-22 z 13. decembra 2006 žalobu zamietol.

Sťažovateľ podal 6. februára 2007 proti tomuto rozsudku odvolanie, na základe ktorého prerokoval vec najvyšší súd. Ten rozsudkom sp. zn. 1 Sžo 30/2007 z 15. apríla 2008 prvostupňový rozsudok krajského súdu č. k. 5 S 2/2006-22 z 13. decembra 2006 potvrdil.

Sťažovateľ v sťažnosti podanej ústavnému súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy namieta: «*... Podľa názoru oboch súdov nebol prijateľný môj výklad sporného ustanovenia, podľa ktorého bolo a je možné rozšíriť jeho pôsobnosť nielen na „osobný rozsah“, ale aj na obdobie pred jeho účinnosťou.*

Podľa ods. 9/ § 16a citovaného zákona: „ustanovenia odsekov 1 až 8 sa vzťahujú aj na sudcu, ktorý vykonával funkcie sudcu pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona...“.

Aplikácia tohto odseku a jeho interpretácia závisí teda od doslovného výkladu ustanovení, na ktoré poukazuje: ods. 1 a 2 ustanovenia. Logická a vecná súvislosť, osobný a časový kontext všetkých týchto troch odsekov sa rozhodne pri objektívnych úvahách viac kloní k retroaktívnej výhode, ako naopak.

Úvahy Najvyššieho súdu sú formalistické najmä v názore, čo by „zákonodarca urobil“, keby mienil nárok priznať spätne. Ak by bolo každé ustanovenie každého zákona takto zákonodarcom spracované, nebolo by potrebné používať množstvo druhov výkladov. Napokon bez tohto postupu sa ani sám nezaobišiel - a predpis vyložil in fraudem. Pritom nejde o žiadne nahrádzanie účelu a vôle zákonodarcu výkladom. Ide o nejednoznačný text normy, kedy si jej uplatnenie výklad naopak vyžaduje.

Ústavný súd nenahradzuje svojimi rozhodnutiami právne úvahy všeobecných súdov, uvedené v ich rozsudkoch (I. ÚS 188/06). Jeho právomoc je však daná, ak sú napadnuté rozsudky arbitrárne a v rozpore s ustálenou a odobrenou judikatúrou (I. ÚS 13/00, II. ÚS 21/96). V rozhodnutí Beyeler proti Taliansku (2000) Európsky súd vyslovil názor, podľa ktorého „prvok neistoty, prítomný v zákone a široký manévrovací priestor, ktorý táto neistota poskytuje štátnym orgánom musí byť vzatý do úvahy pri posúdení zlučiteľnosti opatrenia s požiadavkami spravodlivej rovnováhy".

Rozdielnosť rozhodovania v „neistých" prípadoch so spoločným prvkom tzv. neistoty nie je v súlade ani s právnou istotou, ani s právom na riadny a spravodlivý proces, reprezentovaný aj jeho výsledkom. Takto nemožno vynechať z porovnania s týmto prípadom situáciu, nastavšiu po známom rozhodnutí Ústavného súdu o protiústavnosti opatrenia, brániaceho vyplatiť sudcom mzdové (zákonné) nároky. V tomto prípade sa názor o účinnosti nálezov ex nunc neuplatnil. Nie je mi známe, že by čo len v jednom prípade došlo k odmietnutiu doplatky prijať, pričom išlo o minimálne rovnakú „neistotu" v aplikácii či už praxe alebo zákona, ako v tomto prípade.

Netvrdil som ani netvrdím, že text spornej normy mi právo jednoznačne priznáva. Tvrdím ale, že niet dôvodu s rovnakou intenzitou hľadať argumenty pre vyhovenie žalobe, ako proti nej. Postoj súdov je podľa ich dôvodov zreteľne apriórny.»

Vzhľadom na tieto dôvody sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd vo veci podanej sťažnosti nálezom takto rozhodol:

„1/ Základné právo JUDr. T. Š., zaručené čl. 46 ods. 1/ Ústavy SR a čl. 6 ods. 1/ Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu v Bratislave sp. zn. 1 Sžo 30/2007 zo dňa 13. decembra 2007 (správne 15. apríla 2008, pozn.) *porušené bolo.*

2/ Napadnutý rozsudok sa zrušuje.

3/ Najvyšší súd SR je povinný sťažovateľovi nahradiť trovy jeho zastúpenia."

Najvyšší súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním č. k.. KP 8/08-120 z 5. novembra 2008, v ktorom sa okrem iného uvádza: *„... Najvyšší súd Slovenskej republiky považuje za potrebné zdôrazniť, že v danej veci zo znenia ustanovenia*

§ 16a ods. 9 zákona (zákona o ústavnom súde, pozn.) *nevyplýva právna úprava nároku na príplatok sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorí vykonávali funkciu sudcu pred účinnosťou zákona č. 586/2004 Z. z. odo dňa vzniku ich nároku na starobný dôchodok a takáto právna úprava nevyplýva ani zo žiadneho ustanovenia tohto zákona ako ani zo zákona č. 586/2004 Z. z., a preto nebolo možné prihliadnuť na námietku žalobcu, že výkladom právnej normy ustanovenej v § 16a ods. 9 zákona mu vznikol nárok na príplatok spätne k vzniku jeho nároku na starobný dôchodok. Z uvedených dôvodov nebolo možné súhlasiť s jeho názorom, že správne orgány ako aj súd prvého stupňa vykonali výklad predmetnej právnej normy reštriktívne v jeho neprospech.*

Podľa názoru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky ako súdu odvolacieho, správne orgány oboch stupňov si v danej veci pre svoje rozhodnutie zadovážili dostatok skutkových podkladov, zistili skutočný stav veci a zo skutkových zistení vyvodili správny právny záver, aplikujúc správne právnu normu účinnú v čase podania žiadosti žalobcu.

... Najvyšší súd Slovenskej republiky konštatuje, že v danej veci konal a rozhodoval na základe práva platného v čase uplatneného nároku žalobcu – sťažovateľa.

Vychádzajúc z uvedeného považuje Najvyšší súd Slovenskej republiky sťažnosť sťažovateľa za nedôvodnú a navrhuje, aby jej Ústavný súd Slovenskej republiky nevyhovel.“

V rámci prípravy prerokovania predmetnej veci si ústavný súd vyžiadal spisový materiál týkajúci sa konania vedeného na krajskom súde pod sp. zn. 5 S 2/2006 a z digitálneho archívu Národnej rady Slovenskej republiky si zabezpečil materiály týkajúce sa schvaľovania a prijatia zákona č. 586/2004 Z. z.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami, ako aj s obsahom príslušného spisového materiálu (súdneho spisu krajského súdu týkajúceho sa posudzovaného konania) dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát ústavného súdu sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe zabezpečených listín a obsahu dotknutého spisu.

II.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde...

Podmienky a podrobnosti o súdnej a inej právnej ochrane ustanoví zákon (čl. 46 ods. 4 ústavy).

Podľa čl. 51 ods. 1 ústavy domáhať sa práv uvedených v... čl. 46 tejto ústavy sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa čl. 142 ods. 1 ústavy súdy rozhodujú v občianskoprávnych a trestnoprávnych veciach; súdy preskúmavajú aj zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci, ak tak ustanoví zákon.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Z uvedeného ústavného vymedzenia postavenia a kompetencií všeobecných súdov a ústavného súdu v Slovenskej republike vyplýva, že preskúmavanie zákonnosti rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosti rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci patrí v rozsahu ustanovenom zákonnými predpismi do právomoci všeobecných súdov (v rámci výkonu tzv. správneho súdnictva). Ústavný súd nie je súdom vyššej inštancie rozhodujúcim o opravných prostriedkoch v rámci sústavy všeobecných súdov. V zásade preto nie je oprávnený posudzovať správnosť skutkových a právnych názorov všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov v konkrétnom prípade viedli k rozhodnutiu (mutatis mutandis III. ÚS 78/07).

Do právomoci ústavného súdu v konaní podľa čl. 127 ústavy však patrí kontrola zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlniteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, III. ÚS 271/05).

Základné právo fyzických osôb a právnických osôb na prístup k súdu v súvislosti s preskúmaním zákonnosti rozhodnutí orgánov verejnej správy spôsobilých zasiahnuť do práv alebo právom chránených záujmov týchto osôb zaručuje primárne ustanovenie čl. 46 ods. 2 ústavy.

Aj v prípadoch, keď právo na prístup k súdu účastníka súdneho konania má svoj ústavný základ v čl. 46 ods. 2 ústavy, je však súd konajúci vo veci viazaný princípmi spravodlivého súdneho konania vyplývajúcimi z čl. 46 ods. 1 ústavy.

Obsah základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy totiž nespočíva iba v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Zahŕňa taktiež právo na určitú kvalitu súdneho konania definovanú procesnými garanciami spravodlivého súdneho konania, ako sú požiadavky rešpektovania zásad kontradiktórnosti alebo rovnosti zbraní, či právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, ktorá má byť v konkrétnom prípade poskytnutá. Zásada spravodlivosti obsiahnutá v práve na spravodlivé súdne konanie, ktoré vyplýva z čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj z čl. 6 ods. 1 dohovoru, totiž vyžaduje, aby súdy založili svoje rozhodnutia na dostatočných a právne relevantných dôvodoch zodpovedajúcich konkrétnym okolnostiam prejednávanej veci (mutatis mutandis III. ÚS 305/08).

Súd musí vykladať a používať ustanovenia všeobecne záväzných právnych predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť základné právo na súdnu ochranu bez zákonného podkladu.

Súčasne musí vychádzať z toho, že súdy majú poskytovať v súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (mutatis mutandis IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07).

Z tohto hľadiska musí súd pri výklade a aplikácii príslušných právnych predpisov prihliadať na spravodlivú rovnováhu pri poskytovaní ochrany uplatňovaným právam a oprávneným záujmom účastníkov konania (mutatis mutandis III. ÚS 271/05, III. ÚS 78/07).

Podľa § 16a zákona o ústavnom súde:

(1) Sudca, ktorý viac než polovicu funkčného obdobia vykonával funkciu sudcu, má nárok na príplatok za výkon funkcie sudcu, ak

a) skončil výkon funkcie sudcu a

b) má nárok na výplatu starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku alebo invalidného dôchodku.

(2) Sudcovi patrí príplatok za výkon funkcie sudcu vo výške 33,3 % základného platu sudcu zaokrúhlený nahor na celých 100 Sk, začínajúc prvým dňom mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom splnil podmienky ustanovené v odseku 1.

(3) Sudcovi patrí iba jeden príplatok za výkon funkcie sudcu bez ohľadu na počet funkčných období, v ktorých vykonával funkciu sudcu.

(4) Ak má sudca nárok na príplatok za výkon funkcie sudcu a súčasne má aj nárok na príplatok za výkon funkcie podľa osobitného predpisu, patrí mu iba jeden príplatok. To platí aj pre príplatok k dôchodku pozostalých.

(5) Príplatok k dôchodku pozostalých patrí...

(6) Príplatok za výkon funkcie sudcu a príplatok k dôchodku pozostalých sa zvýšia, ak sa zvýši základný plat sudcu. Zvýšený príplatok patrí oprávnenej osobe odo dňa, od ktorého sa zvýši základný plat sudcu.

(7) O príplatku za výkon funkcie sudcu a o príplatku k dôchodku pozostalých rozhodne ústavný súd do 30 dní od doručenia žiadosti o ich priznanie. Príplatok za výkon funkcie sudcu a príplatok k dôchodku pozostalých sa vypláca bezhotovostne na účet v banke alebo pobočke zahraničnej banky označený poberateľom.

(8) Príplatok za výkon funkcie sudcu a príplatok k dôchodku pozostalých vypláca ústavný súd vopred v pravidelných mesačných lehotách ním určených, najneskôr 15. deň toho kalendárneho mesiaca, za ktorý sa príplatok vypláca.

(9) Ustanovenia odsekov 1 až 8 sa vzťahujú aj na sudcu, ktorý vykonával funkcie sudcu pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, ako aj na pozostalých tohto sudcu.

Predmetom konania pred ústavným súdom je posúdenie, či sporný výklad ustanovenia § 16a zákona o ústavnom súde v sťažovateľom napádanom rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 1 Sžo 30/2007 z 15. apríla 2008 je zlučiteľný so sťažovateľovým základným právom na spravodlivé súdne konanie zaručeným v čl. 46 ods. 1 ústavy a právom zaručeným v čl. 6 ods. 1 dohovoru, alebo, či naopak, jeho účinky porušujú ústavné limity a požiadavky vyplývajúce z označených ustanovení ústavy a dohovoru.

Z obsahu rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 1 Sžo 30/2007 z 15. apríla 2008 vyplýva, že tento sa stotožnil s právnym názorom krajského súdu rozhodujúceho v prvom stupni, ako aj s názorom žalovaného správneho orgánu, podľa ktorého príplatok za výkon funkcie sudcu vo vzťahu k sudcom ústavného súdu vznikol ako nový inštitút na základe ustanovenia § 16a zákona o ústavnom súde doplneného do tohto právneho predpisu zákonom č. 586/2004 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2005. Znenie ods. 9 § 16a citovaného zákona rozšírilo len osobnú pôsobnosť uvedenej normy aj na sudcov ústavného súdu, ktorí vykonávali svoju funkciu ešte pred vznikom tohto inštitútu, v dôsledku čoho by im právo na príplatok za výkon funkcie sudcu inak nepatrilo.

Výklad právnej normy obsiahnutej v ustanovení § 16a citovanej právnej normy je totiž potrebné vykonať s prihliadnutím na účel zákona (vôľu zákonodarcu), pričom prípadný úmysel zákonodarcu priznať nárok na príplatok oprávneným osobám spätne by vzhľadom na jeho retroaktívny účinok bol vyjadrený v ustanoveniach právneho predpisu výslovne (expresis verbis).

Sťažovateľ v rámci argumentácie uvedenej v sťažnosti pripúšťa, že v prípade § 16a ods. 9 v spojení s ods. 1 a 2 uvedeného ustanovenia zákona o ústavnom súde *„... ide o nejednoznačný text normy...“*, ktorý si uplatnenie viacerých metód právneho výkladu vyžaduje (*„logická a vecná súvislosť, osobný a časový kontext... odsekov...“*). Namieta

však, že výklad zvolený v danom prípade súdmi je neprimerane reštriktívny, pretože retroaktívny časový účinok § 16a ods. 1, 2 a 9 zákona o ústavnom súde nezhoršuje, ale naopak zlepšuje jeho právne postavenie, takže zásada zákazu retroaktivity nebola aplikovaná správne.

Zo znenia § 16a zákona o ústavnom súde vyplýva, že zákonodarca v odseku 1 upravil vo všeobecnosti podmieky vzniku práva na príplatok za výkon funkcie sudcu (skončenie výkonu funkcie sudcu vykonávanej viac ako polovicu funkčného obdobia a vznik nároku na výplatu starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku alebo invalidného dôchodku). V odseku 2 § 16a citovaného zákona je upravená výška príplatku a tiež okamih, od ktorého vzniká právo na jeho vyplácanie po splnení podmienok uvedených v predchádzajúcom odseku oprávnenou osobou s tým, že vznik práva je podmienený rozhodnutím ústavného súdu na základe žiadosti podanej oprávnenou osobou (§ 16a ods. 7 zákona o ústavnom súde).

Podľa § 16a ods. 9 zákona o ústavnom súde ustanovenia odsekov 1 až 8 sa vzťahujú aj na sudcu, ktorý vykonával funkcie sudcu predo dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, ako aj na pozostalých tohto sudcu.

Právnu normu ako všeobecne záväzné a štátnou mocou vynutiteľné pravidlo správania ustanovené oprávneným orgánom vydané vopred stanoveným kvalifikovaným postupom a v kvalifikovanej forme možno aplikovať iba v medziach jeho vecnej, časovej, teritoriálnej a osobnej pôsobnosti. Vecná pôsobnosť predstavuje vymedzenie skutkových a právnych skutočností („skutkovej podstaty“), na ktoré sa právna norma vzťahuje. Časová pôsobnosť vymedzuje uplatnenie právnych účinkov právnej normy v určitom časovom období a teritoriálna pôsobnosť ich uplatnenie na určitom území. Osobná pôsobnosť právnej normy vymedzuje okruh subjektov, na ktoré sa právna norma vzťahuje.

Výklad § 16a ods. 1, 2 a 9 zákona o ústavnom súde, ktorý by zakladal retroaktívny účinok, pokiaľ ide o právo na príplatok za výkon funkcie sudcu, tak vo vzťahu k okruhu oprávnených osôb, ako aj vo vzťahu k časovému obdobiu, za ktoré prináleží, v podobe tzv. pravej retroaktivity, súdy odmietli s poukazom na princíp zákazu spätnej pôsobnosti

právnych noriem, s ktorým je spojená legislatívna a výkladová prax, v zmysle ktorej predstavujú prípady spätného zásahu zákona do uzavretých minulých skutkových a právnych stavov výnimku z pravidla, ktorá má byť v právnom predpise formulovaná výslovne a s dostatočnou presnosťou.

Vzhľadom na nejednoznačnosť aplikovanej právnej úpravy sa súdy priklonili k reštriktívnemu výkladu § 16a ods. 9 zákona o ústavnom súde, priznajúc mu iba účinky nepravej retroaktivity tak, že zakladá nový právny nárok na základe minulých skutkových stavov (t. j. na základe skutočností, ku ktorým došlo v minulosti a s ktorými vznik takéhoto právneho následku nebol v tom čase spojený), pričom uvedený právny nárok vzniká iba do budúcna. V zmysle tejto interpretácie ustanovenie § 16a ods. 9 v spojení s ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde retroaktívne rozširuje okruh oprávnených osôb na základe splnenia podmienok vzťahujúcich sa na udalosti, ku ktorým došlo v minulosti, avšak právny vzťah na základe uvedených právnych skutočností zakladá výlučne do budúcna – od účinnosti uvedenej právnej normy.

Súdy pritom argumentovali, že táto interpretácia zodpovedá úmyslu zákonodarcu, t. j. účelu ustanovenia § 16a ods. 9 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd pri preskúmaní opodstatnenosti tejto argumentácie podporne aplikoval metódu historického výkladu oboznámiac sa s parlamentnými dokumentmi týkajúcimi sa legislatívneho procesu v súvislosti s prijatím zákona č. 586/2004 Z. z.

Z uvedených dokumetov vyplýva, že vládny návrh zákona publikovaného po schválení Národnou radou Slovenskej republiky (ďalej aj „národná rada“) v Zbierke zákonov ako zákon č. 586/2004 Z. z. (ďalej len „návrh zákona“) bol poslancom predložený ako parlamentná tlač č. 718 a v pôvodnom znení neobsahoval ustanovenia týkajúce sa príplatku za výkon funkcie sudcu vo vzťahu k sudcom ústavného súdu (t. j. ustanovenie, ktorým sa mení a dopĺňa znenie zákona o ústavnom súde). Na základe pozmeňujúcich návrhov v priebehu prerokovania návrhu zákona vo výboroch národnej rady sa v spoločnej správe (parlamentná tlač č. 718a) predloženej Ústavnoprávnym výborom Národnej rady Slovenskej republiky ako gestorským výborom navrhuje plénu národnej rady schváliť predkladaný návrh zákona vrátane pozmeňujúceho návrhu spočívajúceho v rozšírení

predmetu návrhu zákona v súvislosti s novelizáciou zákona o ústavnom súde doplnením o ustanovenie § 16a ods. 1 až 8 zakladajúcim nárok na príplatok za výkon funkcie sudcu aj vo vzťahu k sudcom ústavného súdu. Tento pozmeňujúci a doplňujúci návrh bol odôvodnený tým, že: *„Ústavný súd Slovenskej republiky je plnohodnotným a rovnocenným orgánom súdnej moci, ktorý Slovenská republika zriadila ako orgán štátu s výlučnou právomocou chrániť ústavnosť. Úloha Ústavného súdu Slovenskej republiky nie je náležite zohľadnená v postavení sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky ... Návrhom zákona sa odstraňuje znevýhodnenie sudcov ústavného súdu a zosúlaďuje postavenie sudcov ústavného súdu po odchode do dôchodku s postavením sudcov všeobecných súdov...“*

Po schválení návrhu zákona národnou radou bol tento vrátený prezidentom Slovenskej republiky podľa čl. 102 ods. 1 písm. o) ústavy na opätovné prerokovanie. Prezident v súvislosti s vrátením schváleného návrhu zákona navrhol, aby ho národná rada pri opätovnom prerokúvaní schválila s niekoľkými zmenami vrátane doplnenia § 16a o deviaty odsek v znení: *„Ustanovenia odsekov 1 až 8 sa vzťahujú aj na sudcu, ktorý vykonával funkciu sudcu pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, ako aj na pozostalých tohto sudcu.“* Prezident odôvodnil navrhovanú zmenu v tejto časti takto: *„... V čl. II pri novelizácii zákona Národnej rady Slovenskej republikyč. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov sa zavádzajú nové inštitúty a to príplatok za výkon funkcie sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky a príplatok k dôchodku pozostalých. V čl. II však absentuje ustanovenie, podľa ktorého by príplatok za výkon funkcie sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky a príplatok k dôchodku pozostalých jednoznačne patril odo dňa nadobudnutia účinnosti schváleného zákona (od 1. januára 2005) aj sudcovi Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorý vykonával túto funkciu do dňa nadobudnutia účinnosti schváleného zákona, ak spĺňa podmienky podľa čl. II § 16 ods. 1 schváleného zákona (viac než polovicu funkčného obdobia vykonával funkciu sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky, skončil výkon funkcie sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky a má nárok na výplatu starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku alebo invalidného dôchodku), ako aj pozostalým po tomto sudcovi.“*

Národná rada po opätovnom prerokovaní schválila zákon publikovaný v Zbierke zákonov Slovenskej republiky ako zákon č. 586/2004 Z. z., pričom uvedené pripomienky a prezidentom navrhovanú zmenu akceptovala.

Z uvedených skutočností je zrejmé, že cieľ sledovaný zákonodarcom v súvislosti s doplnením zákona o ústavnom súde o ustanovenie § 16a je totožný s účelom označenej právnej normy, ako ho prostredníctvom teleologického výkladu identifikovali krajský súd a následne (v sťažovateľom napádanom rozhodnutí) aj najvyšší súd.

Výklad súdov v danom prípade korešponduje aj s ustálenou legislatívnou a interpretačnou praxou rozlišovania retroaktívnych účinkov právnej normy z hľadiska tzv. pravej retroaktivity a nepravej retroaktivity.

Účinky výkladu ustanovenia § 16a ods. 9 v spojení s ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde nie sú ani v rozpore s princípom spravodlivosti obsiahnutým v základnom práve na spravodlivé súdne konanie, pretože rešpektujú primeranú rovnováhu medzi ochranou sťažovateľových práv a záujmom na rešpektovaní princípu právnej istoty (čl. 1 ods. 1 ústavy) v systéme sociálneho zabezpečenia, ako aj zásadu rovnakého zaobchádzania a vylúčenia diskriminácie medzi rôznymi skupinami oprávnených osôb v systéme sociálneho zabezpečenia.

Ústavný súd sa vzhľadom na už uvedené skutočnosti nedomnieva, že by závery najvyššieho súdu v predmetnej veci bolo možné kvalifikovať ako zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak nezlučiteľné so sťažovateľom označeným právom na spravodlivé konanie v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy alebo v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru, teda že by zo strany najvyššieho súdu nebola sťažovateľovi poskytnutá súdna ochrana ústavne konformným spôsobom. Sám sťažovateľ v sťažnosti pripustil: *„Netvrdil som ani netvrdím, že text spornej normy mi právo jednoznačne priznáva.“*

Ústavný súd už v rámci svojej rozhodovacej činnosti uviedol, že v prípadoch nejasnosti alebo nezrozumiteľnosti znenia ustanovenia právneho predpisu (umožňujúceho napr. viac verzií interpretácie), alebo v prípade rozporu tohto znenia so zmyslom a účelom

príslušného ustanovenia, o ktorého jednoznačnosti niet pochybnosti, možno uprednostniť výklad e ratione legis pred doslovným gramatickým (jazykovým) výkladom.

Viazanosť štátnych orgánov zákonom v zmysle čl. 2 ods. 2 ústavy totiž neznamená výlučnú a bezpodmienečnú nevyhnutnosť doslovného gramatického výkladu aplikovaných zákonných ustanovení. Ustanovenie čl. 2 ods. 2 ústavy nepredstavuje iba viazanosť štátnych orgánov textom, ale aj zmyslom a účelom zákona (mutatis mutandis III. ÚS 341/07).

Z už uvedených dôvodov ústavný súd sťažnosti nevyhovel vysloviac, že sťažovateľovo základné právo zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy ani jeho právo zaručené v čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 1 Sžo 30/2007 z 15. apríla 2008 porušené neboli (výrok nálezu).

Keďže ústavný súd vyslovil, že označené práva, ktorých porušenie sťažovateľ namietal, porušené neboli, návrhom na zrušenie napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu z 15. apríla 2008 ani priznaním náhrady trov konania pred ústavným súdom sa už nezaoberal, pretože tieto sa viažu na vyhovenie sťažnosti.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. októbra 2009